ל) ברכות כ. נה: ב"ת פד. תוויה לו. ב) ועי' פרש"י מוטה לו, ב) [ע" פרש"י דסוכה לא. ד"ה לא מקשינן ובתוספות ד"ה ורבי יהודה], ג) ופנחם כו גן, ד) ובמדבר מון,

תורה אור השלם

1 בן פרת יוסף בן פרת עלי נין בנות צעדה עלי שור: גין בנות צעדה עלי שור:

בואשית מט כב 2 הַמַּלְאָךּ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכְּּל רֶע יְּבָרַף אֶת הַנְּעֻרִים וְיִצְרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אבתי אברהם ויצחק וידגו לָרב בַּקָרב הָאָרֵץ:

ב בְּגֶּנֶ ב נְיְאָנֶ זְ. בראשית מח טז וִיהוֹשָׁעַ בָּן נוּוְ וְכָלֵב בֶּן יְפֶנֶה חָיוּ מֵן הָאַנְשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לְתוּר אֶת הָאָרֶץ: במדבר יד לח במדבר יד לח

במדבר יד לח במדבר יד לח 4 בִּי אָמֵר יְיָ לְהֶם מוֹת יָמֶתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא נוֹתֵר מַהֶם אִישׁ בִּי אִם בְּלֵב בֶּן יפנה ויהושע בן נון: במדבר כו סה

במדבר כו סה 5 אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבֶּר וְהוּא לא הָיָה בְּתוֹף הָעַדָה הַנּוֹעָדִים עַל יְיָ בַּעַדַת קֹרָח כי בחטאו מת ובנים לא במדבר כז ג הָיוּ לוּ: במדבר כוֹ גּ 6 וַיִּפְלוּ חַבְלֵי מְנָשָׁה עֲשָׁרָה לְבֵּד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד וְהַבְּשָׁן אֲשָׁר מֵעֵבֶר לִיִּרְדֵּן:

זוושבידית 7 בֵּן בְּנוֹת צְלְפְחָד דֹּבְרֹת נְתֹן הָתַּן לְהָם אֲחָזָּת נְחַלְה בְתוֹך אֲחַי אֲבִיהָן לְהָן: אָת נָחַלָּת אֲבִיהָן לְהָן: במדבר כז ז

הגהות הב"ח

(h) רשב"ם ד"ה ותרי וכו' או הס או בני בני חפר: (ב) תום' ד"ה ולמ"ד לבאי וכו' ואיו לפרש דלעניו חלה נכורה קאמרי הכי דהא כי

מוסף רש"י

עולי עין. מסולקין מן העין עודי עין. מסונקין מן העין שאינה שולטת בהן (ברכות ב.) או: שליטין על העין ולא העין עולה בהן (שם נה:) עולין למעלה מן העין והיא מלמטה שהיא אינה יכול

מוסף תוספות

א. בזכות חפר אבי אביהן. שיטמ״ק. ב. שאם היה אביהן בעדת מרגלים לא היו נוטלות חלק בכורה בנכסי חפר, דאי אבי אביהן קא ירתי חלק בכורה מאי עבידתיה. רנינו יונה. ג. וו"ל תוס' רי"ד: ובחזרה לא מצית לאוקומי שהן בני המרגלים יטלו חלק בעבורם שהן באי הארץ ויחזירו למרגלים כדי להשוות החלקים, ויבואו יהושע וכלב ויטלו חלקים, זה אין לומר דא״כ נמצא שהן יורשין בני המרגלים ובני המרגלים ישארו ריקם. T. דלא דריש כפילא, סבר דברה תורה כלשון בני אדם, דפלוגתא דתנאי היא דפלוגתא דתנאי היא כדאי׳ בב״מ (לא:). ליטנ״ל, ה. כיון דלבאי הארץ נתחלקה הארץ, שהרי אביהן לא היה מבאי הארץ. רבינו יונה.

אמרו לו [אנן] מורעא דיוסף כו'. והיינו דכתיב ויאמרו בני יוסף לא ימלא לנו ההר [יהושע יו] כלומר אין אנו חוששין לאותו הר היינו יער כדכתיב התם הר יהיה לך כי יער הוא: עולי עין. הן עולין על העין ושולטין עליו ואין העין עולה עליהן: והכסיב קרא אחרינא. ותרי קראי למה

לי: נראה בעיני דהכי גרם לא קשיא מר מהיש מתלוננים למרגלים ומר לא מהיש מתלוננים למרגלים דתניה כו'. ולקמן מפרש לה: זה ללפחד. מילתא דפשיטא היא דהא כתיב לעיל בנות ללפחד אלא אגב גררא דהנך האמר לה. ונראה בעיני שחסר מז הספרים דהכי קתני רישא דהך ברייתא בסיפרים אבינו מת במדבר ר' עקיבא אומר נאמר כאן במדבר ונאמר להלן מדברי מה מדבר האמור כאן ללפחד אף מדבר האמור להלן נלפחד דמינה שמעינן דהיינו מקושש והוא לא היה בתוד העדה כו' כי הכח: זו עדת מרגלים. דכתיב בהו עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי (במדבר יד) את השאר: אלו מתלוננים. כדמפ׳ מתלוננים שבעדת קרח דכתיב בהו לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה'. והאי דקאמר עדת קרח כמשמעו מסהנה דמילתיה היה: מר מהיש. הואיל ונכתבו בפסוק אחד וכי היכי דירשו המרגלים ירשו נמי המתלוננים: ומר לה מקיש. לה חשיב ליה היקש כיון דלא כתיב ביה וי"ו בתוך העדה והנועדים: לכולה ארעא דישראל. לאו דוקא כולה אלא רובה כדכתיב [שמות טו] וילונו העם על משה לאמר מה נשתה דבשלמא למ"ד דלא מקיש הרי כל שבט ושבט נחלו חלק קרוביהם מתלוננים שבשבטים אלא למאן דמהיש נגרעה כל נחלת שבט ושבט טובא ואנן קיימא לן ומקראי איכא למילף דאפילו חלק אחד מאלף לא נטלו: היינו דכתיב. ביהושע אחר שנטלו בנות ללפחד ויפלו חבלי מנשה עשרה דהיינו שיתא דשיתא בתי אבות הכתובים למעלה וד' דידהו הרי עשרה דכתיב לעיל ויהי לבני מנשה הנותרים למשפחותם לבני אביעזר ולבני חלק ולבני אשריאל ולבני שכם ולבני חפר ולבני שמידע אלה בני מנשה בן ולמאן דאמר לבאי הארץ תרי אחי דאבא הוו להו. משמע כולה סוגיא דלמאן דאמר לבאי הארץ שלא נטלו כלום מחמת ללפחד עלמו אלא מחמת חפר אבי אביהן ותימה אם כן מאי קאמר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים וגו' מאי נפקא מינה שלא היה

אמרו ליה אנז מזרעא דיוסף דלא שלמא ביה עינא בישא דכתיב יבן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי ברבי חנינא אמר מהכא יוידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין העין שולמת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם: מרגלים יהושע וכלב נמלו חלקם: מנהני מילי אמר עולא דאמר קרא ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם מאי חיו אילימא חיו ממש והא כתיב קרא אחרינא יולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון אלא מאי חיו שחיו בחלקם: מתלוננין ועדת קרח לא היה להן חלק בארץ: והתניא מרגלים מתלוננים ועדת קרח יהושע וכלב נמלו חלקם לא קשיא מר מקיש מתלוננים למרגלים מר לא מקיש מתלוננים למרגלים דתניא יאבינו מת במדבר זה צלפחד והוא לא היה בתוך העדה זה עדת מרגלים הנועדים על ה' אלו מתלוננים בעדת קרח כמשמעו מר מקיש מתלוננים למרגלים ומר לא ∘מקיש מתלוננים למרגלים וא"ל רב פפא לאביי ולמאן דמקיש מתלוננים למרגלים איכפול יהושע וכלב וירתו לכולה א"י א"ל מָתלוננים שַבעדת קרח קאמרינן וא"ל רב פָפא לאביי בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ היינו דכתיב יויפלו חבלי מנשה עשרה שיתא דשיתא בתי אבות וארבעה דידהו הא עשרה אלא למ"ד לבאי הארץ תמניא הוא

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

נפקא. קשיא לריב"ם אפילו למאן דאמר חד אחא דאבא הוה להו נמי מאחחת נחלה נפקא לרבנן דלא דרשי נתון תתן דולר״ה דדרים נתון מתן לא זריך לאחות נחלה אפילו למאן דאמר תרי אחי דאבא הוו דהא למאן דאמר לבאי הארץ הוא דאית ליה דתרי אחי דאבא הוו וההוא לא דריש נתון תתן להם נחלה לחלק אביהם דלדידיה לא היה שום חלק ה ולדרוש מיניה חד אחא ואידך . ראב"י: כדדרים תתו מנתוו ובזכום

להו ההוא מאחוות נחלה

דהוו שיתא דשיתא בתי אבות ותרי דידהו הא תמניא וליטעמיך ולמ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ מ' הוו אלא מאי אית לך למימר חד אחא דאבא הוה להו ה"נ תרי אחי דאבא הוה להו דתניא ינתן תתן להם זו נחלת אביהן בתוך אחי אביהן זו נחלת אבי אביהן והעברת את נחלת אביהן להן זו חלק בכורה רבי אליעזר בן יעקב אומר אף חלק אחי אביהם נמלו שנאמר נתן תתן ולמ"ד תרי אחי דאבא הוה להו ההוא מאחוזת נחלה נפקא וא"ל רב פפא לאביי קרא מאי קא חשיב אי מפלים קא חשיב מובא הוו אי בתי אבות קחשיב שיתא הוו לעולם

יוסף הזכרים למשפחותם ולללפחד בן חפר וגו׳ ויתן להן יהושע נחלה על פי ה׳ בתוך אחי אביהן ויפלו חבלי מנשה עשרה בין נטילת ששה בתי אבות וארבעה דבנות ללפחד חלק ללפחד שהיה מיוצאי מלרים ושני חלקים מנכסי חפר וחד אחא דאבא שהיה מיוצאי מלרים ונטלו חלק הראוי לללפחד בנחלת אחיו כדלקמן. ולקמן פריך קרא מאי קחשיב כו': ותרי דידהו. שני חלקים בנכסי חפר בתורת חזרה שנטלו בני חפר איש איש חלקו בארץ אותן שהיו באי הארץ או הם או (4) בני חפר כדכתיב ובמדבר כון לאלה תחלק הארץ וגו' והחזירו כולן נחלתן למוריש שלהן דהיינו חפר שהיה מיואאי מלרים דאינן אלא שלוחיו כדכתיב ושסולשמות מטות אבותם ינחלו ונמלא כאילו זכה והוחזק חפר בכל חלקים הללו וכשמת חפר ירשו ממנו כל בניו בנות ללפחד ירשו שני חלקים לפי שהוא בכור וכל אחיו איש איש חלק אחד הרי לבנות ללפחד שני חלקים של אביו בנכסי חפר וגם כשמתו שנים מאחי ללפחד כדלקתן ירשו אחי ללפחד אותן שבחיים וגם בנות ללפחד במקום אביהן ירשו אותן אחין המתים וזכו בחלק שהיה להם ליטול בנכסי חפר כשהחזירו לו בניו שבאו לארץ והוא חזר והוריש להם כדפרישית אבל חלק צלפחד עצמו לא נטלו שהרי לא ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ וחזרה לא שייך ביה שהרי לא היו לו בנים הנכנסין לארץ שיחזירו לו נחלה: משעה הוו. שיתא דשיתא בתי אבות ותלתא דידהו השנויין במשנמינו: ה"ל סרי אחי דאבא כו'. והנהו תרי אחי מתו אחרי מות חפר אביהן וזכו קודם מיתתן בנכסי חפר שהחזירו לו בניו שבאו לארץ כדפרישית לעיל כגון שהיו לחפר ח' בנים השנים מתו במדבר וגם ללפחד עמהם והחמשה באו לארץ ונטלו ה' חלקים החזירום לחפר אביהם מת חפר ירשוהו שמונה בניו ללפחד נטל שני חלקים כי הוא הבכור וז' אחין נטלו ז' חלקים מת ללפחד נטלו בנותיו שני חלקים שלו שירש מנכסי חפר מתו שני אחיו בלא בנים באו חמשה האחין ובנות ללפחד במקום ללפחד אביהם וירשום נמלאו בנות ללפחד נוטלות ארבעה חלקים ב' חלקים גדולים בנכסי חפר וב' חלקים קטנים בנכסי שני אחי אביהן. ומיהו המקשה לא הוה סבירא ליה תרי אחי אלא חד אחא דאבא כדאשכחן בברייתא: נחן סקן. קראי יתירי דריש דמני למכתב ינחלו בנות נלפחד ותו לא: זו נחלם אביהן. שהיה מיולאי מלרים וקסבר ליולאי מלרים נתחלקה הארץ: בסוך אחי אביהן זו נחלם חפר. אבי אביהן שנטל בה ללפחד חלק כאחד מאחיו: והעברם זו חלק בכורה. כדכתיב והעברת כל פטר רחם (שמות יו). שנטל ללפחד בנכסי חפר חלק אחד יותר על אחיו בשביל שהיה בכור. ומיהו סבירא ליה נמי להאי חנא כר[.] אליעזר דחד אחא דאבא הוה להו ונפקא ליה מייחור דאחוזת נחלה _{ובמדבר} הין כדאמרינן לקמן דאי ליה לא משכחת לה חבלי מנשה עשרה אבל מנתון תתן אינו רולה לדרוש מכפל המקרא כרבי אליעזר דס"ל דברה תורה כלשון בני אדם וכה"ג הויא פלוגתא דתנאי בקידושין (דף יו:) גבי העניק תעניק לו [דברים טו] ובכמה מקומות בגמ': מאחוות נחלה. דמלי למיכתב נתן תתן להם נחלה בתוך אחי אביהן: קרא. דכתיב חבלי מנשה עשרה מאי קחשיב: **טובא הוו.** כל אחין שבמטה מנשה שנטלו חלק אביהן היה לו לחשוב כדקחשיב חלקי בנות ללפחד: שי**חא** הוו. דהא בנות אלפחד על שם משפחת החפרי נקראין ככל בני חפר וכיון דקחשיב בית אב של חפר למה לי למיתני חלקי בנות אלפחד:

בעדתם אפילו היה היו נוטליו על ידי חזרה א דהא אמרינן לעיל בני מרגלים ובני מתלוננים נחלו בזכות אבי אביהן ובזכות אבי אמותיהן ואין לפרש (ם) דנ״מ לענין חלק בכורהב דהא כי היכי דשקלי חלק פשיטות אע"ג דבא להן מכח אביהו ה"נ יטלו חלק בכורה ועוד השה לרשב"א למ"ד לבאי הארץ היכי קאמר לעיל מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם והלא לא היה להם חלק בארץ כלל לכל אותן שלא באו בארץ וכ"ת נטלו מה שהגיע להן על ידי חזרה מבניהם שבאו לארץ הא ליתא דאמרינן לקמן דבניהן שהיו בני עשרים נטלו בזכות עלמן ג ורשב"ם פי׳ דלמ"ד דלבאי הארץ לא נטלו מידי יהושע וכלב מחלק מרגלים ומפרש חיו מו האנשים ממש חיו כפשטיה: ולמאן ראמר תרי אחי דאכא הוו

דמצית למימר דלא הוה דלא שקיל דודאי הוה ולגבי בני יוסף משום הכי כתבינהו דעצה טובה קמ״ יכו׳ אבל אי לאו הכי לא כתבינהו: שחיו בחלקיהן. כתבינהו: שחיו בחלקיהן. שירשו חלקן המגיען: מאן דמקשי מתלוננים למרגלים בחד קרא סבירא ליה דהוה להו חלק בארץ דכי היכי דלגבי מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם כדאמרי׳ ליה דלא הוה להן חלק . בארץ כלל. דתניא אבינו . מת במדבר והוא לא היה כל הני וכל הני יתא מקיש מתלוננים . למרגלים. משום הכי יהושע וכלב נטלו חלקם כדגמרינז וכלב נטלו חלקם כדגמרינן הכא. ותנא קמא לא מקיש: איכפול יהושע וכלב. לאורתה לכל ארץ ישראל דהא כל ישראל שמתו במדבר מתלוננים הוו: אותן . מתלוננים שבעדת הרח. ב....ננים שבעדת קרח. אותן מאתים וחמשים איש קאמרי׳ דיהושע וכלב נטלו קאמרי׳ דיהושע וכלב נטלו חלקם ולא מאחריני: היינו דכתיב ויפלו חבלי מנשה עשרה שיתא דשיתא בתי אכות וארכעה דידהו הא . אפרים לבני שכם לבני חפר ולבני שמידע הא שיתא דכל הני מיוצאי מצרים הוו מצרים ותנן במתני' בנות צלפחד נטלו ג' חלקים . חלק אביהז שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ונטלו ב' חלקים לפי שצלפחד היה בכור. תשעה. אותו חלק עשירי מקשינן לקמן ומתרץ חד אחא דאבא הוה להו ומית ונטלו חלק אחד מירושתו שהיה האח מיוצאי מצרים הרי חבלי מנשה י' חלקים: אלא למאן דאמר לבאי הארץ. נתחלקה תמניא הוו שיתא דשיתא בתי אבות שיתא דשיתא בתי אבות שהיתה חוזרת נחלה ותרתי דידהו פי שנים של בכור שנטלו בנכסי חפר בחזרת שנטלו בנכסי חפר בחזרת נחלה הרי תמניא וחלק צלפחד עצמו לא נטלו לפי שמת במדבר ולא היה מבאי למאן דאמר ליה ולטעמיך למאן דאמר ליוצאי מצרים נתחלקה ט' הוו. שיתא דשיתא בתי אבות ותלת דידהו דמתני׳ הרי ט׳: אלא מאי אית לך למימר. דליהוו עשרה חד אחא הוה ליה לצלפחד דמית בלא בנים ונטלו חלקו הרי י׳. תריץ לה נמי למאן דאמר לבאי הארץ תרתי אחי הוו ליה לצלפחד ומתו ונטלו בנותיו חלקן הרי י׳: זו נחלת ... אביהן. ממש: בתוך אחי אביהן. ירשו בנכסי חפר אביהן. יושר בנכטי חפר אבי אביהן: והעברת זו חלק בכור שהעבירו מחלק אחי אביהן ונתנו להן: דכתיב . נתון תתן. יתירא הוא ומיניה . דייק אחי אביהו: ולמאו דייק אחי אביהן: ולמאן דאמר תרי אחי דאבא. מפיק ליה מתתן ונחלה דיתורי דלא צריך למכתב: קרא. דכתיב ויפלו חבלי מנשה עשרה אי בתי אבות גופייהו קא חשיב שיתא הוו ותו לא ואמאי קא חשיב בנות טפלים שיצאו מהם קא חשיב משום הכי חשיב בנות צלפחד מאי טעמא אמר חבלי מנשה עשרה הא